ÄNGELHOLMS SLÄKTFORSKARE

ÄSF-NYTT

VÅREN 2024

Ordförande har ordet

Jag vill börja med att hälsa alla nya medlemmar **Hjärtligt välkomna!**

Höstrusk nja!
Det känns lättare att vara släktforskare när hösten slår till och vintermörkret närmar sig. Nu kan man kura skymning. Krypa upp i favoritfåtöljen, läsa en bok eller släktforska precis när andan faller på. Hösten är nog lite mysig i alla fall eller?

Vi har verkligen full fart på verksamheten. Två välbesökta släktforskarcaféer inledde terminen. Kul att det slagit så väl ut. 24 elever har genomfört grundkursen i släktforskning. Alla med gott ”slutbetyg”. Disgenkursen drog ett tiotal elever och 12 stycken kämpar på med prästernas kråkfötter i Paleografin. Utöver detta har vi drygt 50 aktiva i våra olika cirklar. Stort, stort tack till alla styrelsemedlemmar, cirkelledare och andra funktionärer som gör detta möjligt.
Det finns plats för fler deltagare så titta på vårens utbud och anmäl er. Jag lovar att vi har roligt på våra träffar.

Vi har ännu inte hittat någon som vill dela lokal med oss men arbetet fortgår. Vet ni någon så hör av er.

Julavslutningen blir även i år på Willans serviceboende. Boka in den 14 december kl. 19. Hoppas att många har möjlighet att komma och avnjuta en jullandgång och lyssna på ett intressant föredrag.

Till sist vill jag passa på att önskar er alla en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År. Var rädda om Er!

Thomas Brorsson
ordf.

Ängelholms Släktforskare våren 2024

Vårens erbjudande!

Varför inte börja med en grundkurs så är du igång.
Du kan också, med hjälp av våra cirklar och kurser jobba vidare med det du påbörjat!
Svårt att tyda de gamla skrifterna? Vi hjälps åt i en paleograficirkel!
Få ordning på din forskning via ett registreringsprogram! Börja med Disgen!
Nya ideer? Då startar vi en forskarcirkel!
Detta erbjuder vi under kommande termin.

Kurser

Grundkurser i släktforskning!

Grundkurs 1.

Här vänder vi oss till dig som är nybörjare. Lite datorvana krävs.
Start torsdagen den 25 januari kl. 13-15.30 Varje vecka, 8 gånger. Avslutning den 14 mars.
Avgift 800:-

Grundkurs 2.

Här vänder vi oss till dig som är nybörjare. Lite datorvana krävs.
Start tisdagen den 30 januari kl. 10-12.30 Varje vecka, 8 gånger. Avslutning den 19 mars.
Avgift 800:-

Grundkurs intensiv.

Här vänder vi oss till dig som är nybörjare. Lite datorvana krävs. Vi träffas 2 lördagar och söndagar.
Start lördagen den 10–11 februari och därefter den 17–18 februari, alla dagarna kl. 10.00-15.00.
Avgift 800:-

Grundkurs Registreringsprogram

Disgen

Nybörjarkurs i att registrera din forskning. Datorvana och medlemskap i föreningen krävs.
Start måndagen den 4 mars kl. 11.00-13.30. Varje vecka, 8 gånger. Avslutning den 29 april.
Avvikelse för påsken. Avgift 400:-

Anmälan senast den 3 januari 2024 till föreningens mail: engelholm.genealogi@gmail.com.

Alla kurser och cirklar genomförs i vår lokal, Åsbogatan 25A, ingång på gaveln. Hiss finns för de som har svårt för att gå i trappor.

Grundkurs Registreringsprogram
Disgen
Anmälan senast den 26 februari 2024 till föreningens mail: engelholm.genealogi@gmail.com.

Släktforskarcafé onsdagarna den 24 januari och 14 februari klockan 13-16.
Alla är välkomna!

Forskarcirklar
Vi tror du har kommit igång med din släktforskning och vill komma vidare. Här hjälps vi åt och har en trevlig samvaro. Medlemskap i vår förening under 2024 krävs.
Cirkelavgift 200:-/termin.
Anmälan senast den 3 januari 2024 till föreningens mail: engelholm.genealogi@gmail.com
Är du redan med i någon cirkel så anmäl dig till din cirkelledare.

Paleografi 1 och paleografi introduktion.
Vi vänder oss både till dig som är nybörjare och till dig som har viss kunskap i att tyda gamla skrifter. Beroende på antal elever och er kunskapsnivå delar vi upp oss i grupper med olika svårighetsgrad. Start tisdagen den 16 januari. Tisdagar varannan vecka kl. 14—16. 7 gånger. Avslutning den 11/4.

De Piperska breven.
Här läser och transkriberar gruppen brev skickade inom familjen Piper. Du bör ha god läsförmåga av 1700-talsskrift.
Start måndagen den 8 januari kl 10—12. Varje vecka fram till och med den 24/4.

Forskarcirkel 1 Allmän släktforskning
Ledare Nils-Olof Freij
Vi träffas 5 gånger med start onsdagen den 10 januari kl. 10—13. Därefter var tredje vecka till och med den 5/4.

Forskarcirkel 2 Allmän släktforskning
Ledare Nils-Olof Freij
Vi träffas 5 gånger med start onsdagen den 10 januari kl. 18.30—21.30. Därefter var tredje vecka till och med den 5/4.

Forskarcirkel 3 Allmän släktforskning
Ledare Thomas Brorsson
Vi träffas 5 gånger med start onsdagen den 7 februari kl. 10—14. Därefter var tredje vecka till och med den 8/5.

Forskarcirkel 4 Allmän släktforskning och Disgen
Ledare Claes-Göran Edströmer
Vi träffas 5 gånger med start torsdagen den 18 januari kl. 10—12.30. Därefter var tredje vecka till och med den 13/4.

Forskarcirkel 5 Allmän släktforskning
Ledare Ulla Bengtsson
Vi träffas 5 gånger med start torsdagen den 18 januari kl. 18.30—21.00. Därefter var tredje vecka till och med den 13/4. Avvikelse i påskveckan. (se kalendern)

Forskarcirkel 6 Allmän släktforskning och DNA
Ledare Lennart Holmberg
Vi träffas 5 gånger med start fredagen den 12 januari kl. 10—13. Därefter var tredje vecka till och med den 14/4.

Forskarcirkel 7 Allmän släktforskning, främst för er som just gått grundkursen.
Ledare Lena Bertilsson
Har du gått en grundkurs och vill lära dig mer, är detta rätt cirkel för dig.
Vi träffas 5 gånger med start måndagen den 15 januari kl 18—21. Därefter var tredje vecka till och med den 8 april.

Portugisiska och Tjeckiska
Föreningen DIS söker någon som kan hjälpa till med att komplettera språkmodulen, för utskrifter och webb-presentationer, i Disgen.

Det gäller ett litet antal ord/uttryck som behöver översättas till portugisiska och tjeckiska.

Kan du hjälpa till med något av dessa språk så kontakta Gunnar Öhrn, gunnar@ohrn.se.

På nya året

Dagar komma, dagar gå,
År till år vi foga;
Hvad det nya bjuder på,
Vet man ej så noga.

Kanske skall det lycka ge,
Kanske också sorg och ve,
Den som lefver får väl se,
Hur det skall sig foga,
Vet man ej så noga.

Om ehvad oss är beredt,
Gladt vi tiden möta;
Om i både ljuft och ledt
Vi vår uppgift sköta;
Nog vi kunna hoppas på,
Att det ganska bra skall gå,
Om, som sagdt, vi blott förstå,
Glada tiden möta
Och vår uppgift sköta.

Om vi ha ett godt humör
Och ett muntert sinne,
Då får lifvet frisk kulör,
Utomhus och inne.
Emot sorger och förtret
På vår irrande planet
Jag ej bättre medel vet,
Än ett muntert sinne
Utomhus och inne.

Kan väl hända att vi få
Våra krafter pröfva;
Litet motgång då och då
Kunna vi behöfva.
Det förutan skulle vi
Veklingar i lifvet bli.
Låt oss muntert hugga i!
Våra krafter pröfva,
Kunna vi behöfva.

Gladt humör i varje fall,
Hur sig lyckan vänder!
Hvad oss året bringa skall
Står i Herrens händer.
Kommer mörk och kulen tid
Eller lycka, ljuf och blid,
Det för mig får bli därvid.
Hur sig lyckan vänder,
Står i Herrens händer.

Gustaf Ulrik Schönberg, ur *Göstas visor och poem. Andra Samlingen*, And. L. Löfströms förlag, Chicago 1911

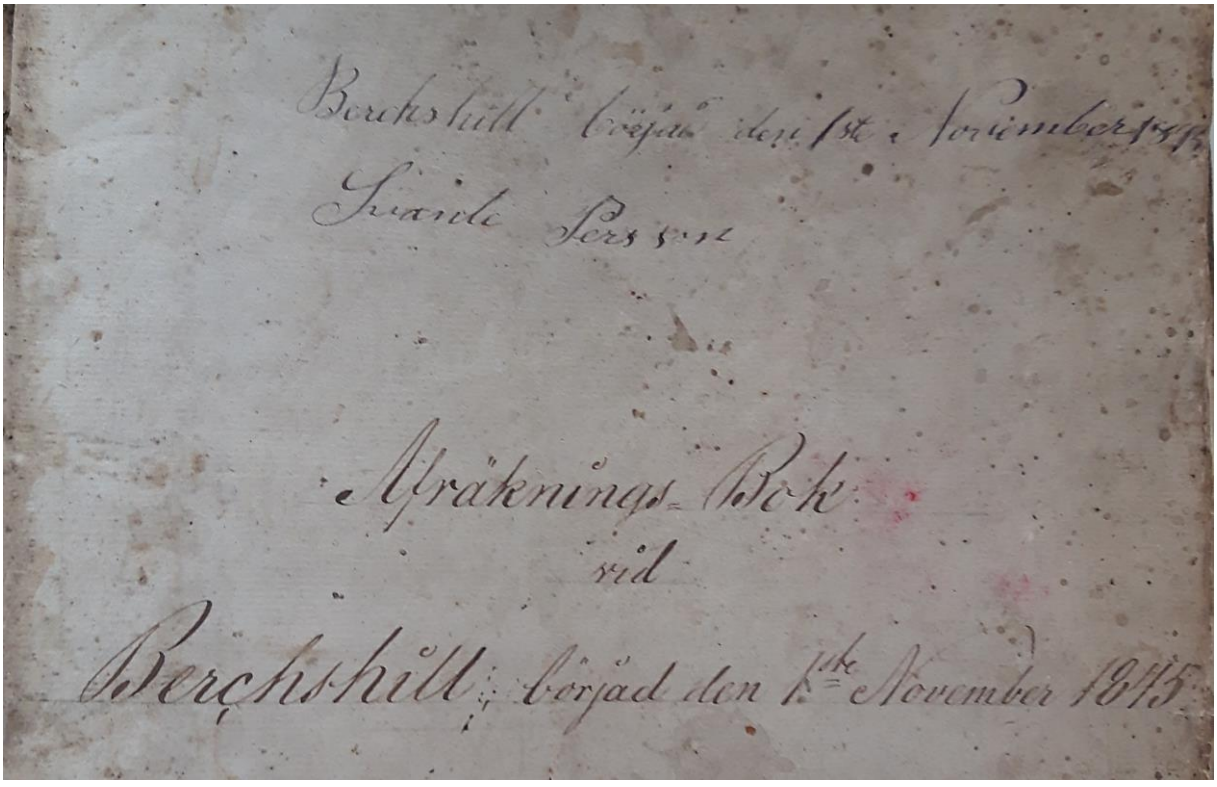

Dräng i Össjö hade blott 56 daler i årslön för mer än ett sekel sedan

Intressanta glimtar ur gammal ”Afräknings-Bok”

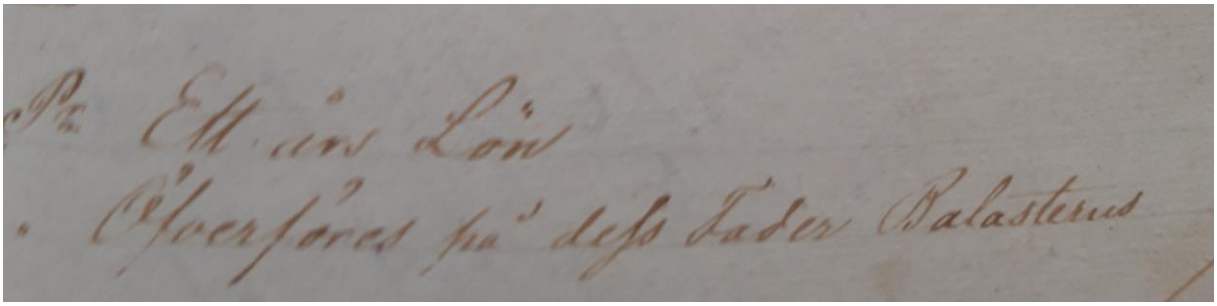
I våra dagar kan en yngling eller flicka ha ganska mycket pengar att röra sig med, arbete finns och avlöningen är god. Den som vill spara, kan säkert få en slant över för kommande behov. Hur hade en yngling eller flicka det år 1846, alltså för över 100 år sedan?

Vi har fått tillfälle att granska en gammal ”Afräknings-Bok”, förd vid Berchshill i Össjö och påbörjad den 1 nov. 1845. Alla poster i denna bok är införda med gåspenna och mycket sirligt och omständigt präntade. Man hade då gott om tid. Papperet är av ypperlig kvalité och boken är bunden i starkt läderband, som håller än idag. Man ser i andanom denna bok ligga uppslagen på skrivbordet, den mäktige godsägaren sitta bred och myndig med gåspennan i högsta hugg och torpare och drängar stå vid dörren med mössan i handen ödmjukt bugande. De namnteckningar, som markerar erhållen dags-verks- eller dränglön, tyda inte på någon större skrivkunnighet. Man har varit rädd vid besöket på gårdskontoret och i ren nervositet plitat dit namnet hur som helst.

Vi bekantar oss alltså med vaktgossen Ola Nilsson. År 1846 utgjorde hans lön som vaktgosse på Berchshill kr. 16:32. Observeras bör, att man den tiden räknade i daler, vilket var något mer än våra kronor. År 1847 uppgick hans lön till samma belopp, medan han år 1848 så hade tillväxt i ålder och visdom att lönen höjdes till 25:-. Av lönen uttog Ola Nilsson den 27 jan. 1846 36 öre, den 26 febr. 3:- (förmodligen något klädinköp), den 29 mars 8 öre och den 23 april 1:-. I maj klarade sig Ola Nilsson med 2:18, i juni var utgifterna 3:-, och det stora uttaget kommer 22 juli med 6:08. Sedan gick det ända till 6 okt, då 10 öre uttogs. Sedan var det slut med avlöningen för det året. Några julklappar fanns det alltså inte råd till, dem fick Ola Nilsson troligen tillverka själv.

Uttagen år 1847 och -48 går i samma stil, den 28 mars 1848 tillkommer ”1 beredt Kalfskinn” till ett pris av 2:-, Ola Nilsson fick alltså arbeta nära en månad för detta skinn. 24 oktober återstod 12 öre på det tre årens lön, vilka kontant utbetalades. En ståtlig ”mikaelipeng”!

Den minderårige vaktgossen fick inte behålla sin intjänade lön.

Piga tjänade endast 29 daler om året.

Pigan Anna Olsdotter hade år 1846 en årslön på Berchshill av 29:-. Detta uttogs också i småposter, och varje uttag av en så liten årslön måste säkerligen noga övervägas. Den 24 oktober återstod 8:42, nära en tredjedel av lönen. Anna Olsdotter hade varit sparsam med det lilla hon hade, vilket man fick vara på den tiden i en omfattning, som vi har svårt att föreställa oss.

Pigan Lucia Hansdotters lön år 1846 uppgick till 29:-, medan lönen av någon ej angiven orsak år 1847 sänktes till 25:-. Lucia var en sparsam flicka. 24 okt. 1846 hade hon kr. 12:45 över och 25 okt. 1847 inte mindre än 15:24. Den, som gifte sig med henne, fick säkert en duktig hustru , som kunde både hushålla, arbeta och spara.

Skogvaktare Lundström i Skånsberg tycks ha haft någon slags överenskommelse om ömsesidiga leveranser. Hans konto för åren 1846 och 47 slutar på 177:-. Skogvaktare Lundström har till ”Baron” levererat bl. a. 1 lisp. oxkött 2:-, 16 lisp. sulläder 13:16, 1 not 16:32, 2 tjädrar 3:-, 4 rapphöns och 1 hare 2:-, 1 lisp. torsk 36:- ”Lemnat en lefvande Orre” 6:24, talg 18:16, jämte ytterligare en del ”Wildt och Kött”. Kontant har han betalat till baron 10:-. Skogvaktaren har så erhållit 18 kpr. råg och 18 kpr. korn 15.-. Dessa poster fortsätter några gånger, då han dessutom erhållit ”Contant af Baron” 25:- blir kontot småningom utjämnat.

Priset på säd högt för hundra år sedan.

Djurläkare J. G. Nilsson i Skummeshus tycks även ha varit snickare. Hans konto slutar för året 1846 på inte mindre än 274:34. Han har bl. a. ”Arbetat i 42 dagar” 24 24, ”Gjort diverse snickare arbeten” 18:34, ”Arbetslön för Timmermansarbete” 206:-. Han har bl. a. erhållit 1 tunna råg och 18 kpr. korn 24:-, 2 tunnor 18 kpr korn 32:24, 1 tunna råg 18. Priserna på säd tyder på verkliga dyrtider, som ligger betydligt över nuvarande. Några speciella priser för behandling av djur förekommer tyvärr inte i kontot.

Muraren Nils Hesters konto slutar för de båda åren på 181:. För arbete i en källare har han erhållit 25:24. ”Arbetat i 25 dagar” 8:16, sotat på Berchshill och bostället 3:-. I naturaförmåner har han erhållit 18 kpr. råg 9:-, 20½ dagars kost 9:40. Resten av sin avlöning har han erhållit kontant i småposter.

Tegelbrännare C. Hoferts konto för åren 1846–48 slutar på kr. 526:34. Bland leveranserna märks 2,000 hårdbränd tegel 48:-, 1,100 mellanbränd d:o 24:10, 5,000 hårdbränd d:o

125:-. Han har erhållit hela sin avlöning kontant och således inte hemma haft någon husdjursavel eller sysslat med bakning, som erfordrat säd.

Torparen Sven Pehrsson i Hagahuset har ett konto, som för åren 1847—49 utvisar honom tillgodo 317:44 för utfört arbete och avlämnade produkter. Således har han ”Skurit och bränt 7 tnld 6 kpld. vid Bostället” 86:12, lämnat 4 ½ lisp. fläsk och 1 ”Svinhufvud” 20:40, gropat i hagarna 2:24, ”Lemnat 7 Liar” 7:18, gjort 8 ”Slagtdagsverke” 4:-, 36 ”Smådagsverke” 12. Småbelopp har han erhållit då och då kontont, jämte råg och korn, 1 tunna ”Potates” 8:-, ”3 års ränta för 83:16 köpeskill. för Huset” 14:12, 1 tunna 18 kpr. ”Hafre” 7:24. Den 11 aug. 1849 var säkerligen en stor dag för Sven Pehrsson, då han fick någen framgång i sitt många slit. Då hade han så mycket innestående, att han fick ”Avskrifvit på Contractet ofvanstående Köpeskilling för Husbyggnade” 83:16. Att han den dagen gick hem till Hagahuset med lätta steg kan man vara övertygad om.

Torparen Kjell Jönsson i Kråklundshus har ett konto, som för åren 1846—48 uppgår till kr. 75:24. Han har gjort dagsverken, därav 3 å torvmossen 1:24. Han har ”Betalt med en Ko” 28:32, den 24 febr. 47 och ”Återfått motstående Ko” den 23 april. ”1 års arrende för Torpet” utgjorde 25:-. Kanske han inte kunde betala arrendet, då han nödgades lämna sin ko. Även för honom var det säkerligen en lycklig dag , då han fick den tillbaka och åter kunde leda in den i stallet i Kråklundshus.

Dräng hade 56 daler i årslön.

Drängen Påhl Larsson har för år 1848 en lön av 56:-. Dessutom erhåller han ”i stället för Skinnpäls” 6:-. Enligt en anteckning garanteras han för år 1849 ”I Lön för räkn. till 24 okt. 1850” 66:32, d:o dessutom ”Fårskinn till en Päls”. Lönen uttar Påhl dels i småbelopp, dels erhåller han ”1 ½ dussin Knappar 0:24, i beredt Kalfskinn 2:-, en bundt Garn från Köpman Lundberg 7:24 , Råg och Korn, ½ stop Olja 0:20”. Påhl Larsson var tydligen gift, eftersom han behövde alla dessa saker.

Ryktaren Anders Anderssons lön för år 1848 uppgick till 56:-. Av naturaförmåner märkes 1 tunna råg, 2 kpr. malt, 2 kpr. ärter 16:16.

Jägare M. Svensson i Össjö står antecknad för ett konto för åren 1846—48, där tillgodohavandet uppgår till 266:29. Han har gjort en del ”Fensterarbete”, lämnat 162 lisp. hö 43:42, 1 ½ kanna tran 1:42, lämnat 3 ½ kannor tran, 2 lisp. krut, ½ lisp. hagel 7:05. I naturaförmåner har han erhållit 24 lisp. skumost 4:-.

Soldaten Lundqvists rotelön står för 6 månader antecknad till 4:32. Ibland har han istället för kontanta medel fått 14 kpr. råg, vilka också kostade 4:32. För 6 månaders arbete fick soldaten Lundqvist sålunda 14 kappor råg, vilket väl inte kan anses som någon hög avlöning.

En del priser står också antecknade i olika konton. En kanna brännvin kostade 1:-, en kanna raffinerad rapsolja 2:-, 1 kanna linolja 2:-. Husaren Ziethen i Boarp har gått på tillfälligt arbete på Berchshill. 3 dagars arbete taxeras till 1:06. Sammanlagt har husaren för 13 dagar erhållit 4:42.

Garvare titulerades ”herr”.

Garvare Larsson i Lärkeröd, Tossjö, har arbetat 67 dagar på Berchshill 33:24, samt 69 ½ dagar 34:36. Han har erhållit en oxhud 15:-, en kohud 7:- samt resten kontant. Han är en aning finare karl: i kontot står ”Herr Garfvare Larsson”. För torpare, drängar och husarer slösas det inte med något herr.

Ladufogde Nils Nilsson erhöll för år 1851 i lön och stat 133:16, i vilket ingick 4 tunnor råg, 4 tunnor korn, 1 tunna malt, samt dessutom 1 par stövlar, satt 1 tunna potatis och 3 kpr. linfrö samt två kor och ett svin fött. Lönen uttogs dels kontant och dels i naturaförmåner.

Skomakaren i Össjö hette på den tiden Fredric Hallberg och trädgårdsmästaren Petter Pommer. Båda har gjort mycket arbete åt Berchshill, Hallberg i form av ”Skoarbete med tillsläppt läder” och Pommer med dagsverken. Båda har erhållit sin lön dels i råg eller korn och dels ”Contant av Baronen”. Hallberg har dessutom fått sulläder och till låns bekommit en kohud. Dessutom har han fått ”baktagskorn”.

Mycket mera skulle kunna vara att anteckna ur denna intressanta bok, som i torra siffror ger så många upplysningar om folkets liv och förhållande. Arbetstiden var lång, lönen liten och allt vad man skulle köpa var dyrt. Ovanstående får emellertid räcka för denna gång. Vi har velat förmedla några glimtar ur folkets arbetsförhållanden för 100 år sedan. Säkert är, att det var strävsammare att leva då än nu, våra egna problem till trots. Ingen skulle väl önska att förflyttas 100 år tillbaka i tiden och erhålla 56:- i årslön för strängt arbete ibland 14 timmar om dagen. Men med den tidens naturahushållning, då de flesta produkter tillverkades hemma, behövde man inte lita så mycket till kontanta medel. Man klarade uppehället ändå. Kläd- och bostadsstandard kan icke heller på något sätt jämföras då och nu. Utvecklingen har på dessa områden gjort framsteg, som torparen eller drängen icke kunde tänka sig för 100 år sedan. En arbetskamrat med nutida klädstandard skulle han minst ha betraktat som en greve.

Fritz Bengtsson

Publicerad torsdagen den 21 juli 1949

Boken inköpt på loppmarknad i Rinkaby av Björn Rosenberg den 2 september 2006
Skänkt till mig den 3 maj 2007

Mycket skulle kunna berättas om de personer som nämns i artikeln. Ett par av dem är välbekanta för mig, såsom Kjell Jönsson i Kråkelund. I husförhörslängden för åren 1848–1853 har antecknats om honom: "för 3e resan stöld afstraffad och dömd till 5 års fängelse å Malmö Correctionshus. Sedan för 4e resan stöld afstraffad och dömd till lifstids fängelse". Från 1853 står hans hustru Helena Andersdotter som änka. Jägaren Måns Svensson skaffade sig en extrainkomst genom olaga brännvinsförsäljning och kring hans död fanns frågetecken som levt kvar in i min tid. Det var så konstigt, har en sagesman berättat efter sin mormor, för man fick inte se liket, som annars var brukligt. Det ryktades att man begravt en gris, enligt en annan sagesman som hört detta berättas. Det har också sagts att jägaren efter sin död varit synlig i Hamburg, om jag minns rätt, hur nu detta kunnat spridas tillbaka till Össjö vid den tiden, Sant är att han skrivit testamente till förmån för en kvinna i Östra Ljungby. Jag har sett det i domboken men tyvärr inte skrivit av det eller noterat vid vilket ting det förekom,

Om Lucia Hansdotter blev en duktig hustru är mig obekant. Lucia, eller Lusse som hon hette enligt födelse- och dopboken, var född den 3 augusti 1821 i Munka Ljungby och dotter till Hans Nilsson och hans hustru Tyre. Hon flyttade därifrån 1844 och vidare till Hjelmslund i Källna 1847, tillbaka till Össjö och Lilla Björstorp 1848, till Östra Ljungby nr 4 och åbo Nils Hansson 1849 och tillbaka till Munka Ljungby 1850. Därifrån finns det ingen inflyttningslängd, så jag lämnade henne där, fortfarande ogift.

Berchshill, eget foto

Berättelsen om Johanna Mattsas liv

Jag är född i Karlskrona, där min far var underofficer vid Flottan. Han hette Johan Korp och min mor hette Christina. Min morfar var båtbyggare på varvet och min farfar segelsömmare. Jag föddes 1812 och vi bodde då på Arklimästaregatan, för min far var ”archlimästare”, alltså skötte kanonerna ombord på båtarna. Vi hade det ganska bra och snart flyttade vi till Björkholmen, där min far hade köpt en stuga.

Men sedan kom olyckorna. På hösten 1832 drunknade min far och snart därefter kom koleran till Karlskrona. Vi fick visserligen en liten pension efter min far, men den räckte inte långt för min mor och de sju barnen. Min mor, och så jag som var äldst, försökte få ihop lite pengar på att sy och lappa kläder, men det gav inte så mycket. Ja, sedan kom då koleran. Jag hade tagit tjänst hos en underofficersfamilj borta vid Vallgatan. De blev snart sjuka och jag blev smittad. Hemma låg jag i hög feber och dålig mage under flera veckor. Sedan blev den ene efter den andre av mina syskon sjuka och till slut dog en av mina bröder. Vi hade det bedrövligt.

En vinterdag kom gamle August från Sturkö och hälsade på. Han hade gått över isen in till stan för att sälja ägg. Mor brukade förr alltid köpa ägg av honom. Han var ärlig och rejäl och var visst kyrkvärd. När han såg hur bedrövligt vi hade det kom han med ett förslag:

”Däkan här aj så tunn o glåmig så dä äj fara värt om hon kommer o ta sej. Ja tror dä äj bäst att hon följer mä mej så ska ja lämna å henne hos prästfrun hemma. För si hon aj duktig på att bota.”

Så blev det. Jag var så svag, att jag bara orkade gå korta sträckor. Då fick jag sätta mig i hans skäppekorg och så bar han mig på ryggen. Det var en dryg färd för både mig och stackars August, men jag vägde ju inte så mycket. Framåt kvällen kom vi fram till prästgården i Uttorp och August bultade på dörren. Fru Molin kom och öppnade och slog ihop sina händer, när hon fick se mig i all min skröplighet. Själv var jag så dålig att jag inte minns så mycket av vad som hände. Fru Molin har senare berättat för mig, att jag var genomfrusen och mager och hade svarta ringar runt ögonen. Pigorna fick bära in det stora bykekaret och fylla det med varmt vatten. Sedan fick jag ligga där tills jag blev genomvarm. Det var obeskrivligt skönt, minns jag. Jag bäddades ner i en varm och mjuk säng och matades med sötblomste och skorpor. Under de närmaste dagarna var fru Molin ofta inne hos mig och kände på min panna. Ibland hände det att hon stannade en stund och läste någon berättelse för mig och så bad vi tillsammans några böner. Efter någon vecka var jag så återställd, att jag fick gå upp. Det var en söndag och jag fick gå med till mässan. Kyrkan var ju inte stor, men den var fullsatt med folk, som nyfiket tittade på ”stadsdäkan”, som varit så sjuk. Många mumlade uppskattande om fru Molins kurer och stora kunskaper om sjukdomar.

Allt efter jag blev bättre kunde jag hjälpa till i hushållet. Till en början fick jag hjälpa pigorna att diska, skala potatis och städa. Men senare fick jag också lära mig laga fin mat. Ibland kom ju präster och annat fint folk på besök och då ville det till, att fru Molin fick oss att laga kalasmat. Jag tyckte det var roligt att laga kalasmat och fru Molin lärde mig mycket.

Så en dag kom ett sjukbud till prästgården. Det var en flicka i Ryd, som hade satt ett fiskben i halsen och knappt kunde andas. Fru Molin sa, att hon skulle komma genast.

Hon frågade mig om jag ville följa med. Så bar det iväg i prästens trilla och en liten stund senare var vi framme.

Där var jämmer och gråt och böner. Alla stod helt handfallna runt flickan, som med skräckfyllda ögon satt på en stol och kippade efter andan. Fru Molin beställde genast fram tre vaxljus och sedan tittade hon flickan i halsen. Hon försökte sticka in sina fingrar men nådde inte. Då bad hon mig prova. Jag har långa, smala fingrar och lyckades efter några försök få grepp om benet mellan långfingret och pekfingret och drog ut det. Ni ska tro att dom blev glada! Flickans mor klappade mig på kinden och fadern gav mig en hel riksdaler. Efter den händelsen blev det vanligt att jag följde med fru Molin på hennes sjukbesök. Hon var alltid mån om att lära mig saker och jag blev rätt snart rätt duktig på att lägga grötomslag, tvätta och förbinda sår, spjäla benbrott och till och med att dra ut tänder. Det jag tyckte var mest intressant var att följa med på förlossningar. Fru Molin kunde vara mycket bestämd ibland, när hon tyckte att någon sjåpade sig och gnällde i onödan. Men jag har nog inte träffat på någon människa, som kunde trösta så innerligt som hon, när det krävdes. Hon blev min stora förebild och läromästare.

Är 1858 blev komminister Molin sjuk och ville dra sig tillbaka från tjänsten. De skulle flytta till Skåne. Jag glömmer aldrig den dagen de for. Vi hade packat ner deras möbler och tillhörigheter i storekan vid Krabbehall. Tidigt en sommarmorgon stöttade jag och fru Molin den gamle prästen på väg ner till båten. Innan de steg ombord gav fru Molin mig sin sjukvårdsväska.

”Bruka den väl!” var hennes avskedsord.

Ja, det har gått många år sedan dess. Men sjukvårdsväskan har jag haft god användning för vid många förlossningar och olycksfall.

Jag tog nu tjänst som piga. Först var jag i Ryd ett år. Sedan kom jag till Petter Larssons i Uttorp och sedan till gården på Lilla Kullen. Då hade jag träffat min blivande man. Han hette Mathias, men kallades alltid för Mattis. Han var en munter pojke som jämt hade något skämt för sig. Vi hade mycket roligt tillsammans och trivdes bra med varandra. Till skillnad mot bonddöttrarna kunde jag ju gifta mig med vem jag själv ville och behövde inte tänka på arv och ägodelar.

På våren 1841 blev Mattis tillfrågad om han ville bli båtsman för Tockatorp. Det ville han och så blev han proberad och undersökt av präst, läkare och kapten. Till skillnad från bondpojkarna måste en båtsman vara frisk, sund och utan vank. Sedan skrevs kontrakt, där lön och villkor noga bestämdes. Han fick namnet Boj efter den gamle båtsmannen. Rusthållaren lovade att torpet skulle vara ledigt framåt sommaren. Då passade vi på att gifta oss.

Som brukligt var måste jag först visas upp för Mattis kapten. Jag var allt lite ängslig inför mötet och undrade vad kaptenen skulle tycka om mej.

Allt gick bra och kaptenen visade sig vara en snäll människa. Jag fick visa att jag kunde läsa och skriva och så berättade jag att jag kunde lite om sjukvård och brukade hjälpa till vid förlossningar. Det där tyckte visst kaptenen var mycket bra, så han frågade inte mer. Nu tittade han på Mattis och sa, att med ett sådant fruntimmer hemma kunde Mattis lugnt segla på långresor. Så skröt han över min fina schalett, som jag fått av Mattis Lövmarknaden och så önskade han oss lycka till.

Stugan var ganska liten, men kaptenen hade ordnat så att vi fått en nymurad spis som också hade en bakugn. Man sa ju förstås aldrig ”spis och bakugn” utan vi kallade den alltid för ”gruvan”. Den höll värmen bra på vintrarna. Sedan hade vi ju uthus och kåltäppa. Vi skaffade oss en ko och hade några höns. Hö och halm och bete fick vi av rotebönderna. Vi fick också varje år åtta daler silvermynt och ett par tunnor brödsäd i lön. Så vi stod oss rätt gott och trivdes väl i vår båtsmansstuga.

Nästa år föddes vår första dotter. Hon fick heta Maria efter Mattis mor. Med åren blev det ju fler barn. Jag födde bara fem barn, två flickor hade vi som dog i späd ålder, men de två pojkarna blev stora och kraftiga.

Varje sommar var Mattis ”på tur”, d.v.s. han var inkallad. Då var de ibland förlagda i Karlskrona, men oftast var de ute på skeppen. En gång var Mattis med på en långresa till Spanien och Medelhavet. Efter det höll han på en hel vinter att springa omkring i husen och berätta hiskeliga äventyr från den resan. Historierna blev bättre och bättre med tiden, men folk uppskattade verkligen hans berättarkonst. Själva hade de flesta bara varit så långt som till Karlskrona och alla var nyfikna på hur det var ute i stora världen.

Ja, Mattis han var rolig, han. Ibland fick han för sig att spela ”knackorgel”. Han hade märkt att bordsskivan gav olika toner om man knackade på olika ställen. Snart lärde han sig att knacka fram små melodier – till allmän munterhet.

På höstarna hjälpte han bönderna med skörden och på vintrarna högg han ved i Marken. Själv hade jag jämt upp att göra med barnen och hushållet. Men rätt som det var kunde jag få springa ifrån alltihop, när det kom något sjukbud eller bud om förlossning. Jag tjänade också lite extra på att vara kokerska vid de stora bonnakalasen. Vid jul och midsommar och vid tröskning ordnades alltid stora kalas i gårdarna. Sedan ska vi inte tala om begravningskalasen och bröllopskalasen. Ett redigt bröllopskalas skulle vara i dagarna tre, så där gick åt många rätter...

Vår dotter Maria var duktig och skötte om huset och småpojkarna medan jag var borta. Det var en lycklig tid. När Mattis hade några år till gratialen började han bli döv på båda öronen. Jag försökte med spolningar och grötomslag men inget hjälpte. Mattis ville så gärna fortsätta sin tjänst fram till gratialen, men vid general-mönstringen upptäckte de hans dövhet och han fick avsked. Dock ordnade i alla fall kaptenen så att Mattis blev skattebefriad resten av livet. Nu måste vi flytta ifrån vårt torp för att lämna plats till den nye båtsmannen.

Som tur var hade jag lagt undan lite pengar så vi kunde köpa en stuga av en av rotebönderna. Han tyckte om oss och jag hade hjälpt hans fru vid många förlossningar. Så vi fick stugan ganska billigt. Sedan ordnade det sig så turligt, att vår äldste son, Henrik blev föreslagen och antagen som den nye båtsman Boj.

Vår yngste pojke, Johan, blev samma år antagen som skeppsgosse. När han några år senare blev ”karlskriven” förnyade han inte sitt kontrakt utan gick ut civilt. Med stora handelsfartyg for han sedan vida omkring i världen. Han hade ett gott huvud, den pojken. Snart steg han i graderna och blev styrman på en västindiefarare. Men så en dag fick vi ett brev att vår Johan hade fått gula febern och dött någonstans borta i Spanska sjön. Det var ett sorgens besked och vi sörjde honom alla djupt. Men det var väl så bestämt, att han skulle ryckas från oss i sina bästa år. Och åt ödet kan man inget göra.

Begravningen hade ju skett till havs, men pastor Stenhoff ordnade en särskild begravningsmässa i Sturkö kyrka. Det tröstade oss lite.

Några år senare dog min Mattis. Nu sitter jag här ensam i min lilla stuga. Jag duger inte mycket till numera. Jag har ont i min rygg och värk i benen. Men kaffetåren piggar ju alltid upp och ibland slösar jag med att dricka kaffe på bit. Sedan brukar jag ta fram min gamla psalmbok och läsa några verser. Det skummar lite med de små bokstäverna, men de flesta psalmerna kan jag ju utantill. En psalm som jag tycker mycket om är ”Den signade dag som vi nu här se”. Den brukar jag sjunga när jag kokar ägg. På åttonde eller nionde versen brukar de vara lagom kokta.

Ja, så har jag mina barn att glädjas över. Henrik är en duktig son och han kommer ofta hit och bär in vatten och ved åt mig. Och sedan har jag min lilla solstråle Maria, som nu är gift med båtsman Johannes Dristig. Hon kommer hit varenda dag och ser om mig, fast hon egentligen har nog att sköta därhemma. Så jag får inte klaga. Barnen är Guds välsignelse och jag har det bra. Och någon nytta har jag väl gjort i mina dar …

Johannas dotter Maria som nämns i slutet är Ulla Bengtssons mormors mor, så egentligen handlar det om hennes mormors mormor. Texten är författad av Ullas kusin Sixten, vars far, hennes morbror, senare blev skeppsgosse.

Mamsell Sophia Bergström

Detta är ett fynd i en gammal pärm.

Som mamselltiteln antyder var Sophia Bergström prästdotter. För oss är hon av intresse som inhyseshjon i Boarp.

Sophia Bergström var född den 4 december 1791, enligt Lunds stifts Herdaminne, eller 1792, enligt Össjös husförhörslängder, i Örtofta. När jag hittade den här texten igen många år senare begav jag mig till Riksarkivets digitala forskarsal och kunde konstatera att ”Ext. Regementspredikantens Mag: Peter Gustaf Bergströms och dess hustrus Christina Brita Brandts” dotter Sophia Lovisa föddes 1791. Namnet fick hon efter sin gudmor, högvälborna fröken Sophia Lovisa Sack, som bar henne till dopet.

Hennes far, Peter Gustaf Bergström, var född i Sandåkra, Grums församling, 1762 och son till hattmakaren och rådmannen Erik Petrus Bergström och Elisabet Högmark. Hennes mor, Christina Brita Brandt, var född i Örtofta 1763 och dotter till kyrkoherden där, Lars Johan Brandt, och hans hustru Anna Beata Elisabet Cavallin.

Hur kom då denna prästdotter att bli inhyseshjon i ett torp i Boarp i Össjö? Förklaringen är mycket enkel, men låt oss först gå tillbaka i tiden och till Sophias far.

Efter att ha varit medhjälpare i Örtofta, regementspredikant vid Norra skånska kavalleriregementet och medhjälpare i Västra Karup kom Peter Bergström år 1800 som vice pastor till Östra Ljungby. Kyrkoherde där var Hans Christoffersson, om vilken Lunds stifts herdaminne bland annat säger:

”Man kan emellertid inte sällan iakttaga en egendomlig löslighet i den privata moralen hos en och annan av herrnhutarna eller, kanske rättvisare sagt, deras medlöpare, och H C kom att bli ett avskräckande exempel på denna moraliska undermålighet och sedeslöshet. Till en början intrigerade han dock mest för sina privata ekonomiska intressen.”

Han ”lyckades insinuera sig i Ö[stra] L[jungby] och bli kallad till 4:e man och utnämndes till k[yrko]h[erde] där 1783.”

1796 hade prosten Olof Bring i Össjö anmält att ”man ej från H C kunde ärhålla någon redig underrättelse om förflutna årets lazaretsmedel” och ”hösten 1798 kom katastrofen. H C anmäldes för olovligt umgänge med en besökaredotter Christina Linneroth från Ödåkra, han suspenderades och domkapitlets brottsmålsprotokoll har många ruskiga detaljer om hur han rest med henne till Helsingør och där supit upp t o m hennes kläder, varefter han övergav henne och reste hem. Han dömdes 1799 18/3 vid N Åsbo häradsting att böta för enkelt hor, och efter att tidigare ha förnekat, att han `haft något ont uppsåt´, erkände han, att han för kvinnan i fråga haft `alltför stor och vidhängelig affection´, men lovade i ett ynkligt brev till domkapitlet bättring, eftersom han var ganska förnöjd med en dygdig och kär maka och åtta barn.

S[amma] å[r] när viceprosten G J Brodd 26/6 höll visitation, konstaterade denne att `förs:s endaste önskan går därpå ut att de måtte erhålla en kristlig och anständig v[ice] p[astor] och att den vitt beryktade H C aldrig finge taga någon befattning med ämbetet´.”

Den slutliga domen över Hans Christoffersson blev två års suspension och under dessa två år tjänstgjorde alltså Peter Bergström i församlingen.

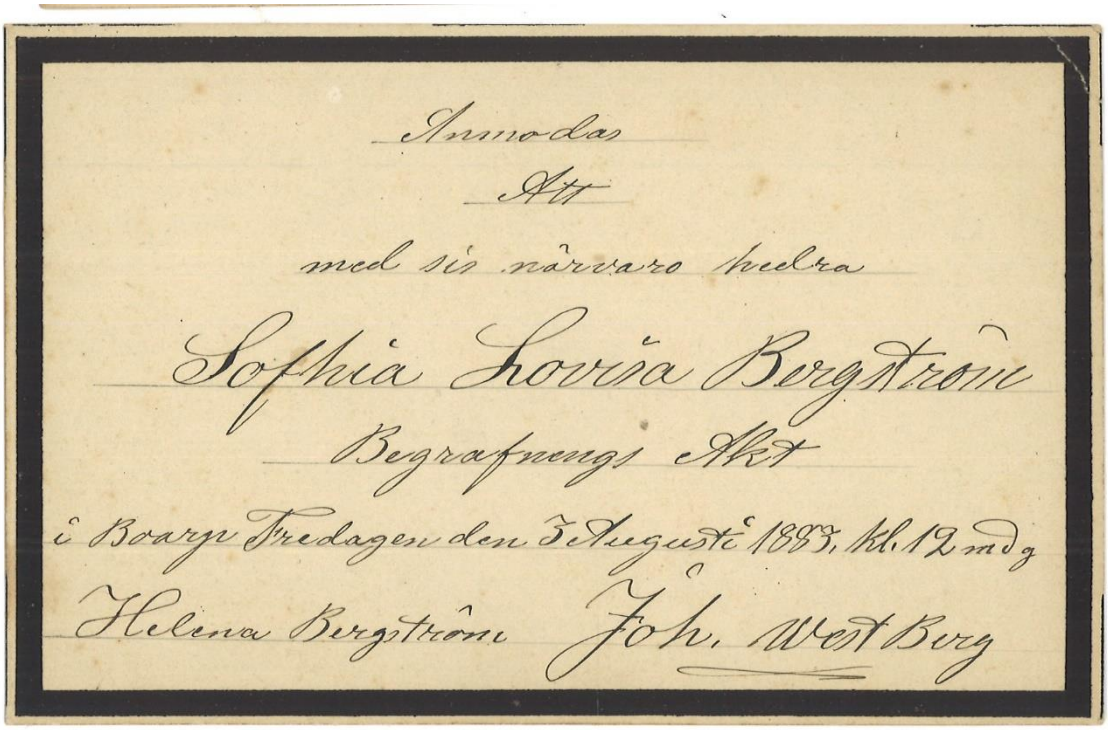
Under de närmast därpå följande åren, 1802–1805, var Peter Bergström medhjälpare i Össjö. Delar av åren 1805–1809 vistades han med sitt regemente i Pommern och innehade sedan ytterligare ett par tjänster som medhjälpare innan han 1812 utnämndes till kyrkoherde i Östra Ljungby och Källna. Han installerades den 23 maj 1813 och dog i Östra Ljungby redan den 19 augusti 1815. Om alla de svårigheter han hade att kämpa mot, eftersom han hörde till Karlstad stift och av motståndare inte ansågs behörig att söka tjänst i Lunds stift, berättar Lunds stifts Herdaminne utförligt – jag går inte in på det här.

Efter faderns död bodde Sophia kvar i Östra Ljungby och därmed är vi framme vid förklaringen till att hon blev inhyseshjon i Össjö. ”Hon hade i Ö L 1820 8/10 u ä dottern Helena.” (Lunds stifts Herdaminne)

År 1828 flyttade Sophia för första gången till Össjö. Hon bodde då hos torparen Ola Nilsson och hans hustru Tyre Abrahamsdotter med sin dotter Helena. De stannade i tre år – 1831 flyttade de tillbaka till Östra Ljungby.

Helena Bergström flyttade åter till Össjö 1863 och flyttade då ihop med torparen och skomakaren Johan Westberg, född den 18 juli 1818 i Frillestad. 1865 flyttade mamsell Sophia Bergström från Östra Ljungby till dottern. Den 29 december samma år gifte Helena sig med Johan Westberg. Hon var då redan 45 år fyllda. Äktenskapet blev barnlöst.

Hos dottern och svärsonen i Boarp bodde sedan mamsell Sophia Bergström, ”dotter af framlidne Kyrkoherden i Östra Ljungby Magister Petter Bergström”, till sin död den 28 juli 1883. Någon dödsorsak anges inte.

Anmodas
Att
med sin närvaro hedra
Sofhia Lovisa Bergström
Begrafnings Akt
i Borgs Fredagen den 11 Augusti 1893, kl. 12 m d g
Helena Bergström Joh. Westberg

Notera stavningen på denna begravningsbiljett!

Helena Bergström dog i lungsot den 7 augusti 1893 och hennes man Johan Westberg av ålderdomssvaghet den 14 juni 1899.

Uppgifter har hämtats ur Carlquist: Lunds stifts Herdaminne II:10. Roligare att läsa men i vissa avseenden mindre tillförlitlig är den äldre versionen av Lunds stifts herdaminne, skriven av Severin Cavallin, där Östra Ljungbys kyrkoherdar återfinns i del 4, utgiven 1857. När det gäller Hans Christoffersson skriver Cavallin att han ”förföll till den yttersta grad af lastbarhet”. Han ”wille påstå sig icke sensu strictiori hafwa begått äktenskapsbrott, men erkände sitt förhållande hafwa warit högst oskickligt; dock försökte han ursäkta det, dermed att han ingen trefnad kunde hafwa i sitt hem”.

Hans Christoffersson var född 1745 och son till målaren Christopher Hansson i Lund. Han gifte sig som student med Johanna Birgitta Wittberg, änka efter tullskrivaren Wickman i Varberg. Hustrun dog vid 52 års ålder den 12 februari 1785 ”deraf att hon på en resa nära Helsingborg fått slädan kullstjelpt och illa slagit sig”. Den 7 oktober samma år, 1785, gifte Hans Christoffersson om sig med Dorothea Margreta Ramelius, född 1765, dotter till företrädaren. Deras barn: Johanna Charlotta, Agneta Christina, Sophia Henriette född 1786, Benedikta Johanna född 1788, Lovisa Vilhelmina född 1789, Nils Axel född 1790, Margreta född 1792, Andrietta Laurentia född 1795, död 1810, Johan Gotthelf född 1800 och Magnus född 1803.

Oavsett hur det var med trevnaden i hemmet kan man notera att yngsta barnet föddes efter Hans Christofferssons suspension.

Till sist

Efter många år som medlemsbladsredaktör vet jag att det går trögt att få in bidrag från läsekretsen, trots att jag också vet att varenda medlem har intressanta berättelser att dela med sig av. Jag hoppas att du låter dig inspireras av de artiklar som kommit in. Säkert har du hittat något intressant, i din egen släkt eller kanske bara en udda anteckning i en kyrkobok eller annan källa. Kanske har du besökt en plats med anknytning till dina anor? Kanske har du någon annans text som du får lov att använda? Bara hör av dig! Om du inte vill skriva själv kan vi träffas så att du får berätta för mig. Du når mig enklast via e-post, ingegerd.christiansson@gmail.com,

Så här års, när vi fortfarande har advent, jul och nyår framför oss, känns det lite märkligt att arbeta med våren, men rätt vad det lider är vi där och kan njuta av blomningen längs Östra vägen.

Bilden på framsidan visar Emil Ruuth, som ägde Berchshill 1846—1866, foto ur Region-museets samling.